

Elżbieta Mastalerz

Preferencje zawodowe słuchaczy kończących studia w Instytucie Techniki Akademii Pedagogicznej

Jednym z najtrudniejszych zadań w życiu człowieka jest wybór dróg zawodowej. Wiele w życiu zależy od tego, gdzie pracujemy, jak awansujemy, czy odczuwamy satysfakcję z wykonywanej pracy, jaki jest nasz status społeczny. Z obserwacji życia można wywnioskować, że tylko nieliczni młodzi ludzie konsekwentnie podążają raz trafnie obraną drogą, zdobywają wykształcenie kierunkowe stosownie do zamierzeń i pokonują kolejne szczeble wtajemniczenia w obranej profesji. Niejasne reguły zatrudniania pracowników, mizerne zarobki, uboga infrastruktura mieszkaniowa powodują, że podejmowana praca przez młodych wchodzących na rynek pracy w niewielkiej części jest spełnieniem ich marzeń.

Dążąc do optymalnego rozwoju społeczeństwa, podnoszenia kultury, gospodarnego wykorzystania potencjału rozwojowego współczesnej młodzieży, decydenci winni poświęcać znacznie więcej uwagi problemom kształcenia zawodowego, trafnego rozpoznania uzdolnień i predyspozycji każdej jednostki. Nie oznacza to zawężania możliwości wyboru, ale odpowiednio wcześniejszego zainteresowania się dzieckiem, rozpoznawania uzdolnień i predyspozycji, wspomaganie jego wyborów. Udział rodziców w wyborze zawodu dzieci jest najważniejszy, niestety nie w każdej rodzinie odpowiednio akcentowany. Wynika to zazwyczaj z braku rozeznania na zmiennym rynku pracy i nowych specjalności zawodowych, a czasem z zaborczej, autorytarnej postawy rodzica. Decyzje edukacyjno-zawodowe nie są prostym sumowaniem wiedzy i umiejętności szkolnych, ale trudnym, wieloaspektowym zadaniem każdej jednostki ludzkiej i najbliższego otoczenia.

Idea kształcenia ustawicznego w edukacji zawodowej

Od kilku lat w Polsce realizowana jest wspólna inicjatywa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych oraz Instytutu Zarządzania pod szerokim hasłem: Inwestowanie w kapitał ludzki. Składają się na nią: program Inwestor w Kapitał Ludzki, który jest realizowany przez Instytut Zarządzania, oraz program Lider Zarządzania Zasobami Ludzkimi, który jest realizowany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych pod patronatem Ministra Gospodarki i Pracy. Program Inwestor w Kapitał Ludzki działa w Polsce od 2000 roku, rokrocznie przyznaje się wyróżnienie firmom propagującym najlepsze doświadczenia praktyczne w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi.

Liderzy otrzymują złotą statuetkę i tytuł Lidera. Ponadto bursztynowe statuetki są przyznawane za osiągnięcia w dziedzinie: restrukturyzacji zatrudnienia, systemów ocen pracowniczych, szkolenia i rozwoju personelu, nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi. W wyniku wielu działań ukierunkowanych na kształcenie i doskonalenie zawodowe przewiduje się:

- podniesienie poziomu wykształcenia polskiego społeczeństwa,
- zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym,
- podniesienie jakości pracy placówek prowadzących kształcenie i doskonalenie zawodowe,
- zindywidualizowanie ścieżek edukacyjnych ze względu na różny poziom wykształcenia i doświadczenia zawodowego uczestników, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzania nauczania na odległość i kształcenia modułowego,
- zróżnicowanie ofert edukacyjnych nakierowanych na podnoszenie wiedzy i uzyskiwanie kwalifikacji przez młodzież i dorosłych [6].

Wybór zawodu w świetle badań pedagogicznych wśród studentów ostatnich lat studiów

Badania ankietowe przeprowadzono wśród studentów kierunku Edukacja techniczno-informatyczna studiów inżynierskich oraz magisterskich niestacjonarnych z roku 2008. Celem badań było zebranie opinii słuchaczy o zawodach aktualnie wykonywanych lub pożądanym, planowanym w przyszłości – po ukończeniu studiów.

Badaniami objęto młodych studentów, których średni staż pracy wynosił osiem lat. Pierwszy punkt ankiety dotyczył wymarzonych zawodów. Autorka chciała ustalić, jak wielu potencjalnych nauczycieli planowało pracować w zawodzie, czy byli zainteresowani pracą z młodzieżą. Podane przez studentów dane informują, że niewielki procent z nich marzył o pracy w charakterze nauczyciela (16%). Wskazane przez naszych studentów zawody były różne, od medycznych, informatycznych, psychologicznych, po wysoko specjalistyczne, jak pilot, adwokat, muzyk. Aktualnie respondenci pracują głównie w zawodach technicznych i informatycznych (technologii informacyjnej). Tylko siedem osób spośród grupy ankietowanych uczy w szkole podstawowej lub gimnazjum.

Wielu uzupełniających studia było zatrudnionych w przemyśle – głównie na stanowiskach kierowniczych – dyplom wyższej uczelni wspomagał ich awans zawodowy w zakładzie pracy.

Zawody, w których pracują studiujący w systemie niestacjonarnym na omawianym kierunku, są w większości związane z techniką i informatyką. Jest jednak kilka osób, głównie w grupie studentów na studiach inżynierskich, pracujących w zawodach nie związanych z podjętym profilem techniczno-informatycznym, jak np. księgowy, handlowiec, kelner, telemarketer. Potrzeba wiedzy ogólnotechnicznej w wielu zawodach budowlanych, biurowych, służbach mundurowych powoduje, że młodzi ludzie wybierają właśnie studia na kierunku ETI. Wiedza i umiejętności zorientowane ogólnie na technikę, technologię informacyjną dają podstawę do mobilizacji zawodowej w obszarze zawodów technicznych. Wkraczająca we wszystkie dziedziny życia komputeryzacja stwarza zapotrzebowanie na pracowników

kreatywnych w obszarze technologii informacyjnej, z podstawowym rozeznaniem w materiałoznawstwie, technologii, ochronie środowiska itp.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło motywów podjęcia studiów na kierunku ETI. Najczęściej wskazywanym motywem były wymogi obecnej pracy – taką odpowiedź zaznaczyło 52% respondentów. Niejednokrotnie podejmując pierwszą pracę, młody człowiek nie zamierza pozostawać w niej na dłużej. Jednak pracodawca zachęca do pogłębiania wiedzy i umiejętności, oferując podwyżkę wynagrodzenia i zmianę stanowiska. Stąd w badanej grupie sporo osób wskazało na ten czynnik motywujący. Za namową kolegów studia podjęło 21% respondentów, przypadek zdecydował w 22%. Takie czynniki, jak bliskość siedziby studiów i warunki rodzinne stanowiły motywację dla 17% młodzieży studiującej. Tylko w 4 przypadkach na 75 uzyskanych ankiet studia były ucieczką przed poborem wojskowym.

W pytaniu czwartym autorka zamierzała uzyskać informację o tym, jak dalece użyteczne są wiedza i umiejętności zdobyte na studiach w aktualnie wykonywanej pracy. Respondenci proszeni o zadeklarowanie w przedziale 0–100% wykorzystywania ich w obecnie wykonywanej pracy najczęściej zaznaczali przedział 40–60%, jednak 10% stwierdziło zupełny brak wykorzystania wiedzy techniczno-informatycznej w swojej pracy – byli to studenci z grupy licencjackiej. Słuchacze studiów drugiego stopnia – magisterskich – są w większości inżynierami, pracują w różnych branżach przemysłu i usługach, na ogół technicznych. W odpowiedzi na to pytanie podają więc, że przydatne są szczególnie umiejętności z zakresu technologii informacyjnej, tylko 3 osoby zaznaczyły 0. Zmianę zawodu po ukończeniu studiów planuje połowa respondentów – charakterystyczne jest, że w grupie licencjatów 17 z 23 osób zamierza zmienić zawód. Na studiach uzupełniających magisterskich zwykle są osoby pragnące awansować w miejscu pracy, poszerzać horyzonty, natomiast studia pierwszego stopnia są dla wielu zdobywaniem zawodu. Jedna trzecia respondentów twierdzi, że nie zmieni zawodu, tyle samo nie jest zdecydowana w tej sprawie. Wśród zawodów, do jakich dążą kończący studia na kierunku ETI, najczęściej wymieniane są zawody informatyczne: projektant stron, manager w firmie komputerowej, programista, serwisant itp. Dość liczna grupa studiujących (29%), głównie ze studiów uzupełniających magisterskich, zamierza pracować w charakterze nauczyciela po ukończeniu studiów. Pozostałe zawody podawane w ankiecie jako docelowe to: pracownik biurowy, handlowiec, konsultant techniczny, właściciel prywatnej firmy.

Kolejne pytanie dotyczyło istotnych czynników przy wyborze zawodu. Zdaniem badanych studentów, do najważniejszych należą: zamiłowanie i zainteresowanie wykonywaną pracą oraz wysokość zarobków – tym czynnikom przypisano najwięcej punktów. W dalszej kolejności ważne dla młodych ludzi jest, aby w podjętej przez nich pracy istniały możliwości rozwoju zawodowego i panowała dobra atmosfera. Znacznie mniej uwagi przy wyborze pracy młodzi ludzie poświęcają warunkom socjalnym, uprawnieniom emerytalnym, czy też zwracają uwagę na możliwości kontaktu z ludźmi. Wybór zawodu i pracy jest zapewne uwarunkowany wieloma bardzo różnymi czynnikami, takimi jak np. bliskość miejsca zamieszkania, kontynuacja tradycji rodzinnych, zapotrzebowanie na kadrę w miejscu zamieszkania.

W przypadku mężczyzn zdarzyło się, że podawali dodatkowe atuty ważne dla nich, takie jak prestiż społeczny, unormowany pięciodniowy tydzień pracy. Podjęcie

nauki na kierunku ETI uwarunkowane było dla 50% respondentów zainteresowaniem studiami techniczno-informatycznymi i zamiarem zdobycia wyższego wykształcenia. Można przypuszczać, że dla tej drugiej połowy studentów był to przypadkowy wybór, ewentualnie wymóg podnoszenia kwalifikacji w pracy zawodowej. Jest pozytywną informacją opinia o deklaracji ponownego wyboru studiów na kierunku Edukacja techniczno-informatyczna przez 38% słuchaczy kończących właśnie studia, którzy motywują wypowiedź interesującymi studiami i szerokimi możliwościami zatrudnienia absolwentów. Blisko 25% badanych wybrałoby kierunki studiów zupełnie różne od technicznych, np. filozofię, psychologię, architekturę, handel zagraniczny lub studia muzyczne. Natomiast pozostali respondenci zdecydowali o studiach na kierunkach informatycznych.

Ostatnie pytanie ankiety dotyczyło najważniejszych zalet finalizowanych studiów. Wybór ankietowanych mógł dotyczyć kilku spośród sześciu podanych odpowiedzi: a) uprawnienia nauczycielskie, b) tytuł inżyniera, c) wiedza, d) umiejętności, e) dyplom AP, f) wyższe wykształcenie. Zdecydowanie najwyżej badani studenci ocenili zdobycie wyższego wykształcenia w wyniku finalizowania studiów. Nieco mniej punktów przypisano uzyskiwaniu tytułu inżyniera po ukończeniu kierunku ETI. Cenne okazuje się także nabywanie uprawnień nauczycielskich i uzyskiwanie dyplomu Akademii Pedagogicznej. Wiedza i umiejętności, które zdobywa się w wyniku studiowania zostały najniżej docenione. Można to zinterpretować dwojako: albo zdobywa się jej zbyt mało w stosunku do oczekiwań na omawianym kierunku, albo jest to bardzo oczywiste, że w wyniku ukończenia studiów wyższych zdobywa się wiedzę i umiejętności, podobnie jak na innych kierunkach studiów.

Podsumowanie

Na podstawie analizy przeprowadzonych badań ankietowych wśród osób kończących studia licencjackie i magisterskie na kierunku Edukacja techniczno-informatyczna można wywnioskować, iż proces dojrzałości zawodowej jest zdecydowanie wyższy u studentów kończących studia magisterskie, niż u tych, którzy kończą studia pierwszego stopnia. Wynika to z faktu, że prawie wszyscy badani pracują i studiują, lecz na początku studiów zazwyczaj są to zawody bez kwalifikacji, których wykonywanie pozwala kontynuować studia. Natomiast podejmując pracę po uzyskaniu tytułu inżyniera, zazwyczaj dążą do ustabilizowania się w zawodzie i do awansu po uzupełnieniu wykształcenia o studia magisterskie. Uzyskane wyniki z badań prowadzonych przez autorkę potwierdzają powszechnie znane opinie o dążeniu młodzieży do pracy ciekawej i atrakcyjnej, pozwalającej uzyskiwać zadawalające dochody finansowe. Istnieje także pozytywne przeświadczenie młodych ludzi, że osiągnięcie sukcesu zawodowego wymaga solidnej pracy i ciągłego poszerzania uprawnień, doskonalenia wiedzy i umiejętności.

Bibliografia

- [1] Bożek A., Mastalerz E., *Nauczanie techniki w szkole – wczoraj i dziś*, [w:] *Technika-informatyka-edukacja, Teoretyczne i praktyczne podstawy edukacji technicznej i informatycznej*, suplement 2006, W. Walat (red.), Wydaw. Zakład Dydaktyki i Informatyki Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006, s. 69–73

- [2] Mastalerz E., *Modelowanie procesu przygotowania nauczycieli edukacji techniczno-informatycznej*, [w:] *Problemy współczesnej techniki w aspekcie inżynierii i edukacji*, Wyd. Instytut Techniki Akademii Pedagogicznej w Krakowie 2005, s. 329–333
- [3] Noga H., *Przydatność do pracy absolwentów szkół zawodowych – doniesienia z badań*, XVII DIDMATTECH 2004, Technika – Informatyka – Edukacja, W. Furmanek, W. Walat (red.), Rzeszów 2004, s. 368–377
- [4] Tvarůžka V., Rudolf L., *Systémový pohled na digitální vizuální záznam v technologické edukaci, sborník příspěvků z mezinárodní vědecko-odborné konference*, Mezinárodní konference na Univerzitě Palackého v Olomouci: Trendy ve vzdělávání, Olomouc 20–21.6.2006
- [5] Polakova E.: *Prostriedky masovej komunikacie, multikulturalna spolocnost a vzdelavanie*, PF UKF, Nitra 2001
- [6] Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Raport 2006 r.

Professional preferences of to-be graduates in Technical Institute of Pedagogical Academy in Krakow

Abstract

Analyzing materials from her research and information gathered from ETI students, about current and planned workplace and opinions on finished course of studies, the author shows expectations and possibilities of employment for such engineers. Strong advantages of ETI studies, pointed out by its' students, may aid in choosing path of education for the readers, as well as motivate ETI freshmen to study hard, and remind all academic teachers to revise education programs, allowing maximum compatibility with student's own interests and job market needs.